

Veertig jaar geleden: de strijd om de 192 meter

De gedenkwaardige zaterdag van 30 september 1972

door Hans Knot

Op zaterdag, 30 september 1972, nu veertig jaar geleden, schakelde Radio Veronica haar zender over van de 192 meter naar de 538 meter. Concurrent RNI maakte daar — snel, onverwacht en handig — gebruik van om de 192 meter op te eisen voor een eigen tweede radiostation. Daarnaast straalde op dezelfde dag ook Radio Mi Amigo haar eerste signaal de ether in. Een gedenkwaardige dag, kortom voor de zeezenders. Hans Knot laat hier zijn licht schijnen op de gebeurtenissen van die dag.

1

**Zaterdag, 30
september 1972.**

Laten we ons
geheugen even
opfrissen en terug
gaan naar zaterdag,
30 september 1972.

Het was een
gedenkwaardige
dag voor de
zeezenders, want
niet alleen ging
Radio Veronica
"met één haal aan
de schaal" van de

192 meter naar de 538 meter, maar viel er ook een testuitzending te horen op de 259 meter, het eerste signaal vanaf de Mi Amigo. Als derde sensationeel gegeven was er die dag ook nog, onverwacht, een nieuw radiostation, RNI 2. Dit station, dat slechts een paar dagen (en lang niet alle uren) was te beluisteren, kwam in de ether nadat Radio Veronica was verdwenen van de 192 meter. Ik hoor nog de zender aanslaan en vervolgens was het Tony Allen, die als eerste ons verwelkomde op het nieuwe station. In die tijd was ik hoofdredacteur van het *Pirate Radio News* en nog hetzelfde weekend werd er, in kleur, een extra aflevering van het tijdschrift in elkaar gezet om vooral de internationale lezers te informeren over deze radiosensatie. Ik

opende het verhaal met de gedachte dat we — sinds de invoering van de MOA op 14 augustus 1967 — nooit meer zo'n speciale dag hadden beleefd als die 30ste september van 1972. Ik nodig u uit mee te gaan na die periode van veertig jaar geleden.

Allereerst kijken we naar wat er zoal meer te melden was op radiogebied in de periode juli tot en met september 1972 — met een focus op Nederland en de zeezenders. Allereerst werd er weer het nodige geschreven en gespeculeerd over eventuele maatregelen, die, van regeringszijde, waren te verwachten. Op 7 juli 1972 viel in het *Algemeen Dagblad* te lezen dat een memorie van antwoord van de regering op het voorlopig verslag uit de Tweede Kamer in de maand september bij het parlement in goede aarde zou gaan vallen. En, men wist ook al te melden wat het vervolg daarop kon zijn: "De wetsontwerpen, die de bekrachtiging tegen piratenzenders zijn, verbieden alle medewerking aan die zenders. Ze zullen de Eerste Kamer in februari volgend jaar (1973) kunnen bereiken. Verwacht wordt dat tegen die tijd ook het volle effect van Hilversum 3 bij de piraten merkbaar zal zijn."

Begin juli kwam de actualiteitenrubriek *AVRO's Televizier* met een korte reportage, waarin men terugkwam op de plegers van de bomaanslag op het zendschip van RNI in mei 1971. De drie duikers hadden, gelijk aan Norbert Jurgens en Bull Verweij van Radio Veronica, hun gevangenisstraf van een jaar uitgezeten. De drie duikers waren echter ontevreden over het nakomen van de financiële afspraken en wilden daarom een zittend protest voor het Veronicagebouw aan de Utrechtseweg in Hilversum houden. Niet alleen een vertegenwoordiger van de duikers werd geïnterviewd, maar ook Bull Verweij. Verweij gaf aan niet van plan te zijn te betalen. Hij voelde zich wel afgeperst, maar wenste geen gerechtelijke stappen tegen de drie duikers te ondernemen. Ook werd in de eerste week van juli de voormalige tender van RNI, de MEBO I, door de firma Trip verplaatst naar de haven van Rotterdam. De havenautoriteiten van Scheveningen hadden, bij herhaling, gevraagd het schip — dat niet meer voor de vaart werd gebruikt — te verwijderen uit de Tweede Binnenhaven, waarop werd besloten het een aanlegplek te geven in de Rotterdamse Spoorhaven.

De gezamenlijke publieke omroepen hadden eind 1971 er voor gepleit dat Hilversum 3 eindelijk een volwaardig popstation diende te worden, zowel programmatisch als qua zenduren. Het verzoek werd mede ingediend op grond van de enorme populariteit die men Hilversum 3 toewees. De gemiddelde luisterdichtheid voor Hilversum 3 voor zes uur in de avond lag rond die tijd op 15,2%, een percentage dat neerkwam op 1,52 miljoen luisteraars tegen een gemiddelde van 10,9% voor Hilversum 1 en Hilversum 2 samen (1,09 miljoen). Gezien vanaf de start van Hilversum 3, in 1965, had het station zeven jaar lang een vroeg einde van de dagelijkse uitzendtijd gehad, namelijk om zes uur in de avond. Nadat op 6 juli het besluit van de minister voor meer zendtijd was afgekomen stelde een woordvoerder van de NOS dat er eindelijk op een volwaardig radiostation kon worden afgestemd: "We zijn vooral blij dat de minister is ingegaan op ons verzoek om na middernacht ook nog een uur te mogen doorgaan." De minister maakte wel duidelijk dat er nog geen uitspraak kon worden gedaan of met de uitbreiding in zendtijd ook uitbreiding van reclame-uitingen kon worden verwacht, daar

hier nog nader onderzoek naar diende te worden gedaan. Over een ander onderdeel van de overdag-programmering, het brengen van een nieuwsbulletin van het ANP op het hele uur, was — wat betreft de avondprogrammering — ook nog geen uitspraak gedaan.

	ZATERDAG	RADIO OP 1
	30 september 06.00 - 09.00 09.00 - 12.00 12.00 - 12.30	ook goeie morgen/Klaas Vaak de Tom Collins show Afscheid van de 192 meter. Een documentaire waarin nog ee wordt naar ruim twaalf jaar radio V meter. U hoort o.a. hoogtepunten van ex deejays als Joost de Draa en Eddy Becker; jingles van toen ringen aan akties als Veronica b Juul Geleyck, Tom Collins en Rob (

TOM COLLINS

- 2 **Meer tijd voor Hilversum 3.** Grote vraag op het moment van de bekendmaking van de zendtjduitbreiding was hoe men van plan was de avonduitzendingen van Hilversum 3, die gepland stonden vanaf 1 oktober, te gaan brengen. Als gevolg van internationale afspraken mocht er na zes uur in de avond geen gebruik worden gemaakt van de 240 meter middengolf, waarop Hilversum 3 in die tijd overdag viel te beluisteren. Om Hilversum 3 in strijd tegen de popstations Radio Veronica en Radio Noordzee toch op de middengolf te kunnen behouden werd besloten het signaal van Hilversum 3 vanaf 7 uur in de avond, via de middengolf-frequentie van Hilversum 2 uit te zenden. In de avonduren was Hilversum 2 later dus alleen via haar FM-frequenties te horen. De vertegenwoordigers van de omroepen, die tot dit besluit waren gekomen, waren van mening dat de klassieke muziek als ook de documentaires, die via Hilversum 2 in de avonduren werden geprogrammeerd, er het beste uitkwamen via de uitzendingen op de FM. In het uur tussen 6 en 7 in de avond, was Hilversum 3, nadat uiteindelijk de zendtjduitbreiding in oktober 1972 van start ging, alleen in het westen via FM frequentie te beluisteren, daar zowel in het zuiden, oosten als in het noorden van Nederland in dat betreffende uur de regionale stations nog actief waren via de FM frequenties.

De uitbreiding van de zendtijd diende natuurlijk wel betaald te worden. Geschat werd dat het 2 miljoen extra per jaar ging kosten, dat betaald diende te worden uit het luister- en kijkgeld en de opbrengst van STER-reclame. Een gemiddeld huisgezin, in het bezit van een radio- en een televisietoestel, betaalde in 1972 een jaarlijkse bijdrage van fl. 75,—. Wel was er op dat moment al een voorstel ingediend bij de Tweede Kamer deze bijdrage in het daarop volgende jaar te verhogen naar rond de fl. 110,—, maar daadwerkelijk was er nog geen besluit gevallen. Een correspondent van de *Volkskrant* meldde op 8 juli dat de uitbreiding van de zendtijd Hilversum 3 beter in staat zou stellen om de verstrooiende functie van Veronica en Noordzee over te nemen: "Als dat lukt zullen maatregelen tegen de illegale radiozenders voor de kust minder verzet opleveren."

Dit betekende tevens dat de wetsvoorstellen tot ratificatie van het Verdrag van Straatsburg eindelijk zonder politieke averij door het parlement konden worden geloodst. De politiek roerde zich behoorlijk rond dit onderwerp. VVD en DS'70 zouden het liefst een regeling zien, die Veronica toe zou staan legaal programma's uit te zenden. Volgens de meer confessionele partijen uit die tijd (KVP, ARP en CHU) zou een dergelijke regeling met Veronica in strijd zijn met het toenmalige regeerakkoord. Daarin stond dat er geen principiële wijzigingen zouden worden aangebracht in het omroepbestel. Een eventuele legalisering van Veronica achtten de confessionele partijen een principiële ingreep. De betreffende bepaling was onder druk van de liberalen in het regeerakkoord opgenomen. De confessionelen hadden zich van meet af aan op het standpunt gesteld dat Hilversum 3 de functie van Radio Veronica diende over te nemen. De door de minister van CRM, Engels, voorgestelde zendtjduitbreiding, was eigenlijk te vroeg naar buiten gekomen aangezien hij het voorstel nog niet met de leden van het kabinet had besproken.

Uiteraard waren er de nodige commentaren te lezen in de kranten aangaande voornoemd plan. Zo had een redactioneel artikel in de *Telegraaf* van 8 juli als kop: "TROS complex." Hieronder schreef de krant: "De uitbreiding van de radiozendtijd van Hilversum 3, de lichte radiozender, tot een uur 's nachts is van diverse zijden begroet als een nieuwe aanval op de piratenzenders. Maar tegelijkertijd is er het bericht, dat gepoogd wordt Veronica op de een of andere wijze Hilversum binnen te loodsen. De Hilversumse omroepverenigingen zouden liever vandaag nog dan morgen Radio Veronica verbieden. Maar de politici verbieden weer een impopulaire maatregel te moeten nemen. Veronica heeft een eigen luisterpubliek, niemand heeft er hinder van en Veronica brengt geen luistergeld in rekening."

De omroepverenigingen stonden niet zo goed op scherp, want als de directie van Radio Veronica inderdaad zou beslissen om te gaan voor een legale status als omroepvereniging, wat later ook zou geschieden, had men slechts een beperkt aantal leden nodig om te opteren voor een zogenaamde aspirant-status. Maar er was volgens de redacteur van de *Telegraaf* nog een andere mogelijkheid en wel dat een van de reeds bestaande omroepen uit Hilversum Veronica zou kunnen annexeren, waarbij een ledenaanwas kon voortvloeien en de opkomst van een nieuwe concurrent kon worden verhinderd. Tenslotte concludeerde de redacteur: "Per slot van rekening waart in Hilversum nog steeds een levensgroot TROS-complex rond."

3

De betwiste status van Veronica. Vier dagen later was Veronica weer duidelijk aanwezig in de landelijke dagbladen. In de *Telegraaf* werd op 12 juli 1972 melding gemaakt

van het gegeven dat de directie van Veronica had bekend gemaakt dat het

niet van plan was haar activiteiten te staken als het Verdrag van Straatsburg zou worden geratificeerd door het Nederlandse Parlement. Men wilde binnen de directie van het radiostation namelijk zoeken naar bepalingen waardoor zij op een internationale basis voor haar voortbestaan kon gaan zoeken. Men was niet de enige organisatie die van plan was door te gaan. In de verklaring van Radio Veronica werd het besluit bevestigd door te stellen dat men door ging omdat ook de directie van Radio Noordzee te kennen had gegeven door te zullen gaan na ondertekening van het verdrag. Als tweede reden gaf men aan dat het Nederlandstalig programma van Radio Luxembourg waarschijnlijk versterkt en uitgebreid zou gaan worden. Er ontstond, aldus de verklaring van Veronica, een bizarre situatie wanneer zij zou moeten verdwijnen, terwijl andere buiten de omroepwet functionerende stations ongestraft hun activiteiten op het Nederlandse luisterpubliek konden voortzetten. Men verklaarde op dat moment tevens de vorming van een omroepvereniging binnen de bestaande omroepsituatie niet te zien zitten en die optie slechts te zien als een van de middelen om te blijven bestaan.

Vreemd genoeg had het *Parool* dezelfde dag een andere insteek over dit onderwerp door te stellen dat de directie van Radio Veronica de concurrent Radio Noordzee ervan beschuldigde alleen tegen betaling nieuwe grammofoonplaten te lanceren. Ook zei, volgens de krant, de directie van Veronica er van overtuigd te zijn geweest dat Radio Noordzee na een eventuele ratificering van het verdrag zou blijven uitzenden. Het kon namelijk totaal geen probleem zijn voor Noordzee omdat de leiding in handen was van Zwitserse eigenaren en dus ongrijpbaar zou zijn voor de Nederlandse wetgeving. Ook had de directie van Veronica zo haar idee betreffende de toekomst van Hilversum 3, als eenmaal de zeezenders zouden zijn verdwenen. In het persbericht voorspelde de directie van Veronica dat, wanneer de concurrentie voor Hilversum 3 eenmaal zou zijn weggefallen, dit station geheel van karakter zou veranderen. Men zou Hilversum 3 gaan gebruiken om de verzuilde omroepverenigingen hun idealistische doelstellingen te laten verspreiden onder de jeugdige luisteraars. Voor Radio Noordzee zouden de adverteerders in de tijd na de invoering van een eventuele wetgeving zeker aantrekkelijk blijven, mede gezien de enorme sterke zenders en dus het verre bereik.

In de editie van 12 juli van de *Haagsche Courant* werd gewag gemaakt van de mogelijkheid Radio Veronica in vreemde handen te laten overgaan. "De directie van Veronica kijkt uit naar de mogelijkheid voor het leggen van buitenlandse contacten, waardoor het commerciële popstation niet gevangen kan worden onder de bepalingen van het Verdrag van Straatsburg." Vervolgens werd de vergelijking gelegd met Radio Noordzee, waarbij de moedermaatschappij in handen was van een Zwitserse onderneming en in Zwitserland geen ratificatie van het Verdrag had plaats gevonden en dus inwoners van het land niet konden worden vervolgd wegens deelname aan een zeezender. Maar er waren nog meer zaken in het spel: "Bovendien steekt het pijnlijk dat Radio Luxemburg reeds als kaper op de kust ligt om haar Nederlandstalige programma uit te breiden, zodra Veronica is gesnoerd." In meer detail werd er niet getreden in het artikel.

Een drietal dagen later was het andermaal raak toen Veronica's status als piraat in twijfel werd getrokken door een tweetal hoogleraren. Ze vonden dat een eventueel optreden tegen Veronica en andere zeezenders, na de ratificatie van het Verdrag van Straatsburg, in strijd zou zijn met internationale rechtsregels. Tot deze conclusies waren twee specialisten op het gebied van het internationale recht, prof. Mr. M. Bos en prof. Mr. L.J. Hijmans van den Bergh, uit Utrecht, gekomen. Centraal in hun kritiek stond de vraag of de regering de werking van haar strafrecht mocht uitbreiden tot buiten haar eigen grondgebied. Hun bevindingen na bestudering van de wetsontwerpen tot goedkeuring van het voornoemde verdrag en van de voorgestelde wijziging van de Telegraaf- en Telefoonwet, hadden zij neergelegd in een rapport. De inhoud werd op 15 juli 1972 onder aandacht gebracht van de Leden van zowel de Eerste als Tweede Kamer. Volgens de *Telegraaf* had de inhoud van het rapport al groot opzien gebaard op het toenmalige ministeries van CRM, Buitenlandse Zaken en Verkeer en Waterstaat. "In totaal hebben tot nu toe nog maar zeven van de veertien landen hun goedkeuring aan het Verdrag van Straatsburg gegeven. De aarzelende staten blijken in grote trekken dezelfde bezwaren te hebben als de Nederlandse professoren."

Professor Bos ging er in zijn kritische beoordeling vanuit dat een staat, die de toepassing van zijn strafrecht tot buiten de eigen grenzen wilde uitbreiden, op fundamentele punten bewijzen zou dienen te leveren dat er van werkelijke strafbare handelingen sprake was. In de toenmalige wetsvoorstellen werd, volgens professor Bos, aan die noodzakelijke bewijsvoering voorbijgegaan. Hij betwijfelde in ernstige mate of in internationale wateren opererende radiostations wel strafbaar waren. Tevens was hij van mening dat er van een doeltreffende werking van het verdrag en de wijziging van de wet in de praktijk weinig tot niets terecht zou komen. Professor Bos verwachtte tevens, dat op grond van toen bestaande rechtsregels, dat bij aanvaarding van de voorgestelde wetsontwerpen de vreemde situatie zou komen te ontstaan dat de bevoorrading van een zeeroversschip niet strafbaar zou worden gesteld. Maar dat dit wel het geval zou zijn voor bijvoorbeeld het zendschip van Radio Veronica. Volgens Professor Hijmans van den Bergh was het strafbaar stellen van de bevoorrading van zendschepen in strijd met de algemene beginselen van menselijkheid en menselijke veiligheid.

4

Luistercijfers.

Vele kranten brachten in de maand juli het nieuws dat de beide voormalige zendschepen van de Caroline organisatie, die vele jaren lagen

opgelegd in zowel Amsterdam als Zaandam, onder de verkoophamer waren gevallen. *De Linie* schreef ondermeer over de toekomst van de MV Mi

Amigo. "De geschiedenis van de etherpiraterij in voor de Hollandse kust gelegen, 'buiten territoriale wateren' zal binnenkort in een echt museum zijn vastgelegd. Gerrit van Dam uit Den Haag, ooit varensgezel aan boord van het Radio Noordzee zendschip MEBO 2, heeft namelijk voor fl. 20.400,— een schoener gekocht, die hij mettertijd als zodanig wil inrichten. Het schip heeft een passend verleden: ooit was het de plaats waar de programma's van Radio Caroline Zuid de lucht ingingen. De andere Carolineboot, die gewoon Caroline heet, werd voor 26.350,— verkocht."

De plannen voor het inrichten van de Mi Amigo als museum als ook een drijvend hotel, waar aanhangers van de zeezenders tegen redelijke prijs een nachtje konden slapen als ook een eigen radioprogramma in de oude Carolinestudio's konden opnemen, was in de markt gezet en kreeg zelfs aandacht in een radioprogramma van de VPRO, waarin Gerard zo de nodige fantasie het spreekijzer instuurde. Onder de aanhang van de zeezenders werden, zowel via folders van de *Free Radio Campaign Holland* als via de lezers van Pirate Radio News, reclame gemaakt een dagje, een etmaal of zelfs een week door te brengen aan boord van de MV Mi Amigo. Zo kostte een kort bezoekje 5 gulden en voor 25 gulden kon een dag worden doorgebracht, compleet met lunch en diner. Hetzelfde bedrag stond voor een avondmaaltijd en een overnachting. Drie nachten verblijf met gebruik van de studio, onder leiding van een bekende deejay kostte fl. 160,—, terwijl als je een hele week wilde doorbrengen dit in totaal fl. 250,— ging kosten. Men kon ook telefonisch reserveringen maken via het telefoonnummer van Wouter Verbaan, destijds woonachtig in Den Haag. Het is onbekend in hoeverre mensen, die zich konden aanmelden via Hans Verbaan van de FRC Holland, zich daadwerkelijk naar Zaandam hebben begeven om het 'museum' te bezoeken. Wel heeft een groot aantal vrijwilligers zich destijds ingezet voor het schoonmaken en gedeeltelijk opknappen van de Mi Amigo. Het plan voor het museumschip was echter de perfecte dekmantel om de autoriteiten uit de buurt te houden van Zaandam, waar in de haven druk werd gewerkt om het zendschip zendklaar te maken.

Op 19 juli werden de resultaten bekend van een luisteronderzoek, waaruit bleek dat naar Hilversum 3 meer mensen afstemden dan naar Radio Veronica en Radio Noordzee tezamen, tenminste zo stond in een communiqué van de NOS vermeld, waarmee men afstand wilde nemen tegen de bewering dat Radio Veronica populairder zou zijn. De NOS gaf toe dat in de leeftijdsgroepen 12 tot 14 en 15 tot 19 jaar Radio Veronica en Radio Noordzee de favoriet waren, maar dat in alle andere leeftijdsgroepen Hilversum 3 de voorkeur genoot. Een woordvoerder van de NOS stelde die dag ook dat het niet juist was dat er geen stappen konden worden ondernomen tegen de activiteiten van Radio Noordzee, daar het zendschip, dat men gebruikte, in eigendom was van twee Zwitsers: "Sinds 1970 zijn in de Zwitserse wetgeving twee artikelen opgenomen, die het de Zwitserse regering mogelijk maken maatregelen te nemen tegen personen of instellingen, die op grond van de Zwitserse nationaliteit of vanuit Zwitserland illegale radiostations exploiteren."

De *Volkscrant* bracht op 19 juli een reactie op de uitspraak van de NOS woordvoerder: "De directie van Radio Veronica heeft verklaard verbaasd te

zijn een dergelijk geluid van de NOS te vernemen, nu juist enkele dagen geleden twee prominente rechtsgeleerden uitvoerig een advies aan de Tweede Kamer hebben betoogd, dat van een dergelijke mogelijkheid tot strafvervolgning van Radio Noordzee geen sprake kan zijn. Men is tevens van mening dat de stellingname van de NOS in dit verband vrij zwak is: 'Ook al zouden in de bestaande Zwitserse wetgeving de door de NOS niet nader genoemde passages voorkomen, dan nog rest de vraag waarom de regering van dit land tot nu toe niet daadwerkelijk actie tegen de Zwitserse eigenaren is overgegaan.'

In de *Trouw* van 19 juli 1972 werden meer details gebracht over het luisteronderzoek: "De NOS wijst er op dat sinds 1970 meer naar Hilversum 3 dan naar Radio Veronica wordt geluisterd. Voor 1970 was dat andersom." Voor Hilversum 3 bedroeg de luisterdichtheid in het eerste kwartaal van 1972 8,7%, wat stond voor 870.000 luisteraars van 12 jaar en ouder. Voor Radio Noordzee en Veronica gezamenlijk werd een luisterdichtheid van 6,1% gemeten. Het luisteronderzoek van het tweede kwartaal van 1972 gaf een nog positiever percentage voor Hilversum 3, namelijk 9.1%, terwijl Veronica en Noordzee waren gedaald naar een luisterdichtheid van 5,7%. Tot slot werd wel aangegeven, dat in de leeftijdscategorieën 12 tot 14 en 15 tot 19 de beide zeezenders respectievelijk 59% en 52% van het totaal aantal luisteraars hadden.

5

Zeezendernieuws. Op 24 juli 1972 werd bekend dat er voorlopig geen actie was te verwachten tegen de zeezenders. Er was weer eens een impasse in regeringsland, waardoor vele te nemen besluiten terzijde werden gelegd. Het kwam er op neer dat de wetsvoorstellen, die de activiteiten van de zeezenders voor de kust onmogelijk dienden te maken, niet voor de verkiezingen van de Tweede Kamer zouden worden behandeld. In een niet bij name genoemde krant stond verder vermeld: "De vier partijen, KVP, CHU, VVD en ARP, waaruit straks een minderheidskabinet zal moeten worden gevormd, zullen geen druk uitoefenen om de indiening van het omstreden wetsvoorstel te bespoedigen. Ook bij de oppositie voelt men daar niets voor. In de praktijk komt het erop neer dat het voortbestaan van Veronica en Noordzee minstens voor een jaar is verzekerd. Omroepspecialisten uit de Tweede Kamer achten het zelfs niet uitgesloten dat om politieke redenen dit voortbestaan zelfs nog van langere duur kan zijn."

Zaterdag 29 juli was de dag dat er andermaal een tocht werd georganiseerd naar de toenmalige zendschepen en het REM-eiland voor de kust van Nederland. Het was rond vier uur die middag dat twee, van herkomst vissersschepen, de Tweede Binnenhaven van Scheveningen verlieten, de MV Dolfijn van de firma J. Vrolijk en de Triptender van de Firma Roos. Het tweede schip werd op het allerlaatste moment ingezet toen bleek dat er te veel fans van plan waren mee te gaan met de MV Dolfijn. Na een tocht van ruim 70 minuten werd eerst de Norderney van Radio Veronica op korte afstand bekeken, waarna de MEBO II van RNI werd aangedaan. Bij de MEBO II werden enige tijd de beide schepen stilgelegd en gaf Leo van der Goot, tijdens het programma Driemaster, live een impressie van wat er op zee op dat moment aan de hand was. Door Hans Verbaan, organisator van deze trip (FRC Holland) werden vervolgens verzoeken en bloemen aan de bemanning van de MEBO II overgedragen. Daarna werd er gevaren naar het voormalige REM-platform voor de kust van Noordwijk, dat in een roestige toestand verkeerde. In het verslag in het *Pirate Radio News*, die na de tocht uitkwam, vroeg ik me af waarom de regering geen andere bestemming kon vinden voor die roestige bonk. Tijdens deze tocht waren er mensen van verschillende vrije-radio-organisaties aanwezig, waaronder Pierre Deseyn van de *Free Radio Association Belgium*, vertegenwoordigers van de *Free Radio Campaign Germany* — onder aanvoering van Frank Leonard en Theo Dencker, Robert Tieman van *Impulse News* uit Engeland en Hans Knot namens het *Pirate Radio News*.

Op 1 augustus 1972 kwam het trieste bericht van het overlijden van Dirk Verweij, een van de drie directeurs van Radio Veronica. Hij overleed vroeg in de nacht in een hotel in Brescia aan de gevolgen van een hartaanval op 66-jarige leeftijd. Hij was op zakenreis in Italië met zijn vrouw en schoonzoon, Jan van Veen. Het *Parool* berichtte: "Het stoffelijk overschot zal naar Nederland worden overgevlogen. Het programma van Radio Veronica is in verband met het overlijden voor de rest van de dag gedeeltelijk gewijzigd." Zoals bekend was Radio Veronica op dat moment in handen van de gebroeders Dirk, Jaap en Hendrik (Bul) Verweij, zonen van een postbode uit Hilversum. Dirk begon zijn loopbaan als grossier-winkelier in textiel, een bedrijf dat tot internationaal formaat met belangrijke handelstransacties uitgroeide. Na een intern conflict was hij in 1970 bij Veronica vertrokken, maar toen zijn broer Hendrik in verband met de bomaanslag op RNI tot een gevangenisstraf was veroordeeld, keerde hij in de directie terug. Nadat Bul uit detentie terugkeerde in de directie, bleven alle drie broers daarin vertegenwoordigd.

Eerder zagen we de Mi Amigo van eigenaar veranderen, terwijl het tweede opgelegde schip van de Caroline-organisatie, de MV Fredericia — ook wel de MV Caroline genoemd — in handen kwam van Sloopbedrijf Van de Marel. Op donderdag 10 augustus was het een en ander te lezen in de *Volkscrant* over de toekomst van dit voormalige zendschip: "Zaterdagmiddag hoopt sloopbedrijf Van de Marel met het giertij het voormalige Engelse piratenzendschip Radio Caroline North zijn werf in het haventje Viane, halverwege Ouwkerk en Bruinisse, binnen te slepen. Vier weken heeft het zendschip op de Oosterscheldeslikken op flink vloedwater

liggen wachten om naar de sloperij van Rinus van de Marel te worden gebracht."

De verwachting werd door Van de Marel uitgesproken dat, mocht de poging het schip binnen te slepen, er al op maandag 14 augustus zou worden begonnen met het slopen van de dekken van het schip. Ook sprak hij de hoop uit de daarop volgende weken vele Caroline fans op bezoek te krijgen, die het roemruchtige einde van het schip nog een beetje wilden meemaken. Aan souvenirs was er niet veel meer te halen daar het schip in de daaraan voorafgaande jaren door vele fans al was bezocht en beroofd in de Amsterdamse Houthaven. De *Volkskrant* wist verder te melden dat de MV Fredericia op eigen kracht naar Zeeland was gevaren en dat er aan boord een zware last was, bestaande uit scheepskettingen. 'De tachtig ton zware motor, die 1350 pk kan leveren, is nog in goede conditie. Volgens Van de Marel heeft dit voormalige passagiers- en vrachtschip vroeger tussen Denemarken en Zweden gevaren en is het extra-zwaar gebouwd om destijds de ijsgang in het Skagerak te kunnen trotseren."

Opmerkelijk was dat Van de Marel begin augustus 1972 een telefoontje kreeg van een dame uit Denemarken met het verzoek of zij de telegraaf uit de machinekamer mocht kopen. Ook meldde hij dat er een Schot naar Ouwerkerk was gekomen om zijn dankbaarheid te betuigen voor de vele uren aan muziekplezier die hij aan Radio Caroline had beleefd. Tevens hadden enkele technici van Radio Northea International hem benaderd om enkele onderdelen uit de zenders te mogen halen. Jaren later zou Rinus van de Marel emigreren naar een Afrikaans land en zou hij de scheepsbel van de Fredericia meenemen als souvenir.

6

Links: Gerard van Dam (Foto: Richard Kinch)

Economische belangen. In tal van kranten was op 30 augustus 1972 te lezen dat de Nederlandse staat van plan was het voormalige REM-eiland, dat nog steeds voor de kust van Noordwijk stond, aan te kopen. Het was namelijk het geval dat sinds enige tijd onderhandelaars namens Rijkswaterstaat in gesprek waren met de Haagse miljonair ir. P. Heerema over de eventuele aankoop van het eiland. Heerema trad op als vertegenwoordiger van de eigenaar van dit kunstmatige eiland, de Panamese maatschappij Excomar S.A. Het eiland, waarvan de bouw in 1964 miljoenen had gekost en

dat volgens een woordvoerder van Rijkswaterstaat in 1972 nog in redelijke staat verkeerde, was voor ongeveer fl. 600,000,— te koop. De koop ging inderdaad door en na een flinke opknapbeurt zou Rijkswaterstaat het REM-platform ondermeer gaan gebruiken voor het meten van getij- en golfstroom,

windkracht en windrichting. Pas in 2006 werd het eiland van zee weggesleept en geeft nu onderdak in Amsterdam aan het REM-restaurant.

Inmiddels was het al een maand voordat de genoemde verandering van golflengte van Radio Veronica en meer gebeurtenissen zouden plaatsvinden, maar was er met nog geen woord iets over te lezen geweest in de dagbladpers. Wel ging een journalist van de *Telegraaf* dieper in op het economische belang van de zeezenders: "Indien zowel Radio Noordzee als Radio Veronica zal verdwijnen, dan vallen voor de auteur en in het bijzonder voor de Nederlandse auteur, belangrijke bronnen van inkomsten weg." Nederland was vooral in die tijd een muziek exporterend land, waarbij Veronica al vele jaren en sinds 1971 ook Radio Noordzee duidelijk hun steentje hadden bijgedragen aan de promotie van de Nederlandse muziekproducties. Het economische belang van de beide radiostations voor de verschillende popgroepen en ook voor de Nederlandse betalingsbalans mocht echt niet worden onderschat. De positieve invloed die beide radiostations indirect uitoefenden op de betalingsbalans kon worden gesteld op vele tientallen miljoenen gulden per jaar.

De *Telegraaf*: "Dit alles is een gegronde reden voor de Nederlandse wetgever in deze aangelegenheid zeer behoedzaam te werk te gaan." Eigenlijk was dit advies afkomstig uit een persbericht dat was samengesteld door een woordvoerder van de BUMA — het bureau voor het nakomen van de muziekrechten in Nederland. Het was bijgevoegd bij het jaarverslag over het jaar 1971. De inkomsten over dat jaar waren weer met 1 miljoen gulden toegenomen en bedroegen ruim 13,5 miljoen gulden. Het negatieve in het jaarverslag was dat de kosten voor het bureau liefst met 35% waren toegenomen. Men sprak de hoop uit dat in de toenmalige toekomst deze kosten konden worden gedrukt door over te gaan tot gedeeltelijke automatisering.

Op 2 september 1972 was het dan zover dat de MV Mi Amigo voor anker ging ten noordwesten van de noordpier van IJmuiden. Men was er heen gesleept door schipper Iskes, die het wel vreemd had gevonden dat men met het museum de zee op wilde gaan, omdat het schip hem bepaald niet stabiel genoeg leek. In contacten met Scheveningen Radio had een vertegenwoordiger van de bemanning aangegeven, dat men met het schip tijdelijk voor anker was gegaan. Dit in afwachting van een sleepboot die het "museum" naar een Britse haven zou slepen. Maar in de vroege ochtend van 3 september was de MV Mi Amigo echter op eigen kracht naar een nieuwe ligplaats gegaan, gelegen op zo'n anderhalve mijl afstand van de zendschepen van Veronica en RNI. Achteraf bleek dat de kapitein van de Mi Amigo een proces verbaal had gekregen omdat het schip onverlicht lag en hij pas in de loop van de zondagmiddag (3 september) een noodverlichting liet aanleggen.

Uiteraard, toen bekend werd dat het schip weer in internationale wateren was verankerd, kwamen er volop speculaties. Er zouden twee middengolfzenders aan boord zijn geplaatst, beiden met een vermogen van 50 kW, waarbij de ene afgesteld kon worden op de 259 meter en de andere op de 270 meter. Een ander gerucht was dat beide zenders gekoppeld zouden worden tot een vermogen van 100 kW, waardoor geheel Nederland zonder problemen met

een signaal kon worden bereikt. De organisatie, die achter het zendschip zou zitten, werd als Bell Commercial Broadcasting Ltd. aangeduid, een onderneming in zowel Britse als Nederlandse handen. In de *Telegraaf* was op 4 september ook te lezen dat een schipper uit Scheveningen, die een cameraploeg richting de Mi Amigo had gevaren, bepaald niet onder de indruk was geweest. Hij had aan boord van de Mi Amigo een amateuristische bemanning aangetroffen, die van de drie ankers er een op een zodanige ondeskundige wijze had uitgelegd, waarbij hij het niet uitsloot dat het schip op drift zou kunnen raken.

7

Een grote duim. Op woensdag 13 september kopte de *Telegraaf*: "Zendschip wordt gevoed." Wat bleek? De voorafgaande middag had men een Sikorsky-helikopter gehuurd bij KLM-Noordzee-helikopters en fotograaf Ruud van de Linden opdracht gegeven een foto te maken van de MV Mi Amigo. Journalist Wim Kroese vergezelde hem om een kort bericht te kunnen maken voor een artikel op de voorkrant in

de editie van de volgende dag: "Het roemruchtige radioschip Mio Amigo heeft een ligplaats gekozen voor de Nederlandse kust. Op precies 6 kilometer van het strand op één lijn met het voormalige REM-eiland ligt de piraat voor anker tussen Scheveningen en Katwijk." Na de uitleg dat men een helikopter had gehuurd om foto's te kunnen nemen bracht men een miniverslag: "We konden de bemanning op het dek druk in de weer zien, terwijl de Scheveninger logger 'Dolfijn' — die ook dienst doet als drijvende basis voor sportvliegers, langszij lag met nieuwe voorraden." Vervolgens kwam er een cynische opmerking vooraf gegaan met andermaal de foute naam van het zendschip te noemen: "Op de Mio Amigo, die slechts een vlag voert van een bekend biermerk, keek men niet op of om toen fotograaf Ruud van der Linden op lage hoogte naast de piraat hangend opnamen maakte van de clandestiene radiozender."

Geruchten zijn er altijd wel geweest in het wereldje van de radio en zo kwam er op 14 september 1972 andermaal een verhaal in de kranten waarbij onjuistheden naar buiten kwamen. De Mi Amigo zou namelijk geen zendschip worden maar een gokboot. Er zouden speelapparaten ingebouwd worden op zee, waardoor in internationale wateren in de toekomst legaal gegokt zou kunnen worden. En er zou tevens een pendeldienst worden opgezet tussen de haven van Scheveningen en het schip om gokkers te kunnen brengen en halen.

Uit Groningen was Anton Rabbeljee afkomstig die Bert Voorthuijzen, journalist van de *Telegraaf* had gemeld dat eventuele uitzendingen vanaf de MV Mi Amigo onmogelijk zouden zijn. Hij had zich uitgegeven als

voormalig medewerker van zowel Radio Veronica als Radio Noordzee: "Er is op het gehele schip namelijk geen zender meer aanwezig. Ik ben er persoonlijk bij aanwezig geweest dat de 259-meter zender in Zaandam van boord is gehaald, en ook de 270-meter zender, die trouwens slechts 10 kW sterk was. Bovendien zijn alle aggregaten van het schip gesloopt, op één na, die nodig is voor de verlichting op zee," aldus Rabbeljee.

Het leek erop dat naast het verhaal over de gokboot Rabbeljee een hele grote duim had want hij had nog een aantal andere verklaringen waarom de MV Mi Amigo buitengaats zou liggen. Het zou een ligplaats gekozen hebben voor de kust om in Den Haag angst te wekken voor de derde piratenzender en de regering zo aan te sporen tot een spoedig verbod op de uitzendingen van Veronica en RNI: "Ook het feit dat Caroline geen contact heeft opgenomen met Nederlandse reclamebureaus vormen de manipulaties met een schip een stunt van Ronan O'Rahilly, de vroegere eigenaar van Radio Caroline. Hij is de organisator van een popfestival op het eiland Wight en bezit een aantal nachtclubs in London. Zo'n stunt ligt geheel in zijn lijn."

8

Links: Mebo I (1971) (Foto: Leen van Oeveren)

Eén groot feest. In

de *Telegraaf* van 16 september was eigenlijk al een voorbode te lezen van wat er eventueel kon gebeuren aan boord van de MEBO II van RNI: "Bij RNI was men al enige tijd op de hoogte van de plannen van Veronica om met een sterkere zender en op een nieuwe golflengte te gaan werken. Noordzee zoekt het nu in een uitbreiding van de geboden programma's. Naast de golflengte van 220 meter — waarop met de Nederlandse programma's wil blijven uitzenden — gaat RNI binnenkort ook op een andere golflengte uitzenden."

Uiteraard was er al wekenlang getest op de 538 meter. Maanden van tevoren waren de Veronicatechnici, onder leiding van José van Groningen, de nodige handelingen verricht om op onverwachte momenten in de nachtelijke uren te testen, waarbij ook op diverse punten in het land metingen waren verricht om te zien in hoeverre het signaal op een goede manier het land inkwam en wat de luisteraars in de toekomst, op 30 september en daarna, zouden kunnen verwachten. Een verslag hierover is terug te vinden in het boek *Veronica 1 jaar later*, geschreven door Rob Out. Gesproken over Rob Out, kan worden verteld dat hij de laatste week van september 1972 in tal van publicaties aan

het woord kwam om te vertellen over de verhuizing. Op de radio werden, via de 192 meter, de uren afgeteld, op de top van het hele uur, op weg naar "538."

Op donderdag 28 september, om een voorbeeld te geven, werd er in de rubriek *Uw TV Vanavond* in de *Telegraaf* bij uitzondering alleen maar aandacht besteed aan Radio Veronica, want "... de verhuizing van Veronica wordt één groot feest" zo kopte de dagelijkse rubriek van Co Berkenbosch. Hij beschreef ondermeer de koortsachtige sfeer die de laatste dagen voor de wisseling van de 192 meter naar de 538 meter bij Radio Veronica aan de Utrechtseweg in Hilversum heerste. Een groot spandoek, bevestigd aan de pui van de grote villa kondigde de verhuizing aan. Hij liet ondermeer Rob Out aan het woord die lyrisch was over de reacties van de platenmaatschappijen: "Er hebben nog nooit zoveel maatschappijen gebeld ons een plaatsje te vragen met een single of een LP rondom het afscheid zaterdagmiddag tussen 12 en 12.30 uur, wanneer Bul Verweij na een toespraak in een speciaal programma ons verwijst naar de 538 meter."

In die tijd verschenen er veel singles, opgenomen door Nederlandse artiesten waarop speciale nummers die gewijd waren aan de wisseling van frequentie van Radio Veronica. Om een paar namen te noemen komen we bij Johnny Hoes, Vader Abraham, Jacques Herb, de Makkers, Cornelis Vreeswijk, Jan en Zwaan en meer. De schijf van Vader Abraham werd meteen tot Alarmschijf van Radio Veronica gebombardeerd. Het is de plaat die ieder uur, na het gebruikelijke nieuwsbulletin, bij herhaling werd gedraaid. Maar ook het Urker Mannenkoor en internationale artiesten zouden in het laatste programma op de 192 meter optreden, want het zou, volgens Rob Out, een beetje een weemoedig programma dienen te worden. Maar het werd een groot feest.

Rob Out wist, als altijd, zijn station op een positieve manier te verkopen en dus meldde hij tevens dat de programmering van zijn station per ingang van 1 oktober ook zou veranderen, waarvoor alle negen presentatoren zouden worden ingezet. Een programma, dat twee jaar eerder was verdwenen, zou in de ochtenduren terugkeren. Het ging om *Koffietijd* met Tineke. Over de mogelijkheden van de 538 meter stelde hij: "Veronica heeft uitgebreid technisch onderzoek laten doen waaruit blijkt dat we nu ook ongestoord in Maastricht en Groningen zijn te ontvangen."

Rechts: De Mi Amigo vaart naar open zee (Foto: Richard Kinch)

De keuze voor 538. Veronica had, om de wisseling een succes te laten worden, veel geld uitgegeven door ondermeer pagina-grote advertenties in de landelijke dagbladers te laten plaatsen. Ook was er een stickeractie op gang gekomen en waren er speciale jingles ingezongen, ter ondersteuning van de verhuizing. Voor de stickeractie waren er liefst 1,5 miljoen stickers gedrukt, wat nogmaals aangaf hoe groot de populariteit van Radio Veronica onder het luistervolk was. Ook werd er via het station een prijsvraag gehouden onder het motto: "de gouden golflengte," waarvan de oplossing en toewijzing van prijzen in oktober 1972 zou geschieden, toen Radio Veronica haar 12,5 jarig bestaan vierde.

Maar er was nog een andere manier om aandacht te besteden aan de wisseling. In 1971 was het *Veronica 192*-tijdschrift voor het eerst in de winkel te koop of via abonnement op de deurmat te krijgen. In elk nummer verscheen op een bepaald moment de rubriek *Vanuit het ruim*, waarin programmaleider Rob Out alle gelegenheid had de luisteraars en meer te bereiken. Zo schreef hij uitgebreid over de wisselingen. "30 September aanstaande om 13.00 uur verlaat Radio Veronica de golflengte, waarop zij ruim 12 jaar heeft uitgezonden. Zij gaat dan van de 192 meter naar de 538 meter (=557 kHz) aan de andere kant van de radioschaal." De reden was een zenderversterking van een zender, die stond opgesteld in het zendstation in het Zwitserse Beromünster die op dezelfde frequentie als Radio Veronica actief was. Was Radio Veronica op de 192 meter gebleven dan had dit zondermeer tot ernstige interferentie geleid, waardoor normaal luisteren onmogelijk was geworden."

Out ging verder met: "Deze verhuizing is het resultaat van twee jaar intensief onderzoek door Veronica-technici, nadat Radio Veronica in steeds sterkere mate hinder ondervond van de zender in Beromünster." Dit zendstation had in eerste instantie een van haar zenders afgesteld staan op de 192 meter met een vermogen van 500 Watt, hetgeen later een zender werd van liefst 160kW, wat veel meer was dan het vermogen van 10 kW dat Radio Veronica hanteerde. Out stelde verder dat het de laatste jaren voor de luisteraars buiten de Randstad bijna onmogelijk was geworden redelijk naar hun favoriete radiostation te luisteren. Als reden van de spoedige frequentie-wisseling

werd aangegeven, dat vanuit Zwitserland de berichtgeving was gekomen dat spoedig het vermogen daar naar 300 kW zou worden opgevoerd.

"Het eerder genoemde onderzoek," aldus Out, "resulteerde in de keuze van de 538 meter, welke golflengte het voordeel heeft dat de meeste zendenergie nu binnen Nederland komt te vallen, waardoor storing met buitenlandse zenders praktisch uitgesloten is en binnen bijna geheel Nederland een goede en zuivere geluidskwaliteit mogelijk wordt." Op het moment van de wisseling waren er toch wel enkele andere zenders in Europa actief op de 558 meter, opgesteld in Monte Ceneri (Zwitserland), Greifswald (DDR), Faro (Portugal) en Volgograd (Sovjet Unie). Deze zenders hadden echter een beperkt vermogen waardoor de technici van Veronica het in gebruik nemen van de 557 kHz niet als een probleem beschouwden en ook geen officiële klachten dachten te verwachten.

De directie van Radio Veronica had ook besloten in de weken voor de wisseling door een actie aandacht van haar luisteraars op deze golflengtewisseling te vestigen. Tijdens de uitzendingen tussen 27 september en 4 oktober 1972 werd er een grote prijsvraag gehouden waarbij luisteraars in totaal voor meer dan honderduizend gulden konden winnen, prijzen voornamelijk beschikbaar gesteld door trouwe adverteerders van het radiostation. Dit alles onder het motto: "Veronica's gouden weg op weg naar een gouden frequentie."

10

Een keihard signaal. Op de bewuste 30ste september was er op de 192 meter allereerst Klaas Vaak te horen met *Ook Goeie Morgen*, gevolgd door Tom Collins tot 12 uur in de middag. Daarna was er een documentaire te horen waarin nog eens teruggekeken werd op ruim twaalf jaar Radio Veronica op de 192 meter, met hoogtepunten van

programma's van voormalige presentatoren als Joost de Draayer, Jan van Veen en Eddy Becker, uiteraard opgefleurd met jingles uit die jaren en herinneringen aan de door de medewerkers van Veronica gevoerde acties. De documentaire was een productie in samenwerking tussen Rob Out, Juul Geleick, Tineke en Tom Collins. Als laatste werd de jingle "You're sunny sound, every day 1-9-2, Veronica it's for me it's for you" en "1-9-2 vaarwel" ingezongen door het Urker Mannenkoor, gehoord. Nadat het station afscheid had genomen hadden de technici aan boord een half uur de tijd om de nodige veranderingen aan de antenne uit te voeren, om vervolgens om 13.00 uur te kunnen starten met een welkom en de officiële programmering op de 538 meter.

Even voor één uur, die middag, was inderdaad keihard een signaal te horen op de 557 kHz, waarna de luisteraars door directeur Hendrik (Bul) Verweij welkom werden geheten. Tal van promotiespots en felicitaties, ingesproken door vele Nederlandse en internationale artiesten fleurden het eerste

programma op, waarna — zoals gebruikelijk op de zaterdagmiddag — ondermeer de Top 40 en de Tipparade werden uitgezonden.

Nadat Veronica de 192 meter had verlaten en de gebruiker van de radio eigenlijk nog niet in staat was geweest naar de radio te lopen om "met één haal aan de schaal" naar de 538 meter te gaan, was er een dwingend ander geluid te horen op de 192 meter, dat afkomstig was vanaf de MEBO II, het zendschip van concurrent Radio Noordzee, slechts een halve mijl verwijderd van de ankerplaats van het zendschip Norderney van Radio Veronica. Het was het geluid van RNI's stationtune "Man of Action" uitgevoerd door het orkest onder leiding van Les Reed, dat plotseling de 192 meter vulde, waarbij deejay Tony Allen als eerste was te horen: "Goedemiddag dames en heren, dit is het begin van een serie uitzend-testingen van Radio Noordzee International 2. Wij zenden uit op '192,' dat is 1562 kHz. Radio Veronica zal om 13.00 uur haar uitzendingen hervatten op de 538 meter-middengolf, dat is 557 kHz." Vervolgens wenste hij namens de directie en medewerkers de luisteraars van Radio Veronica een welkom toe en vertelde erbij dat de testuitzendingen, die dag, om 19.00 uur zouden worden beëindigd om niet in problemen met andere radiostations te komen. Uiteraard doelend op eventuele interferentie.

11 *Rechts: Tony Allen (1971) (Foto: Elij van den Berg)*

Technische vragen. Hoe zat dit nu technisch gezien? Uiteraard is het duidelijk dat de reservezender aan boord van de MEBO II werd gebruikt. Maar wie kan vertellen hoe het verder technisch verliep? Ging het signaal eruit via de grote zendmast of was er een extra mastje tijdelijk geplaatst? Hoe was het voorbereid en van wie was het idee afkomstig? Dergelijke vragen zijn gepost in de nieuwsgroepen op internet, waar fans van de voormalige zeezenders dagelijks volop communiceren over hun favoriete stations en helden van weleer.

Voordat we op de antwoorden ingaan, eerst de vermelding van een krantenartikel dat ik, bij het plegen van research, tegenkwam in een van de vele plakboeken die ik de afgelopen jaren van deze en gene heb gekregen voor mijn zeezenderarchief. Het knipsel, waarbij geen bron is vermeld maar slechts de datum 30 september 1972, heeft een groot vraagteken en een bijzondere tekst. "Radio Veronica is sinds dinsdagnacht bezig de pogingen van Radio Noordzee om zich haar oude golflengte toe te eigenen, te verijdelen. Van technici en diskjockeys van Radio Noordzee hoorde men bij Veronica dat Noordzee plannen had om naast de uitzendingen op de 220 meter ook op de 192 meter van 's morgens zes tot avonds acht uur lichte muziek voor oudere luisteraars te gaan uitzenden."

Volgens informatie, die de journalist had ingewonnen, was de eventuele overname van de 192 meter de reden geweest dat Radio Veronica de daaraan voorafgaande nachten ook na de klok van 2 uur was blijven uitzenden. En, Rob Out had op de ochtend een verklaring gegeven aan de journalist door te stellen: "Als wij vanmiddag naar de 538 meter verhuizen, blijven wij onafgebroken op de 192 meter uitzenden met een draaggolf, een pauzepingel en een verwijzing naar de 538 meter." Daar de opmerking nog in de krant werd afgedrukt kan worden geconcludeerd dat het ging om een publicatie in *Nieuws van de Dag*, een zusteruitgave van de *Telegraaf*, die destijds in Groot Amsterdam in de namiddag verscheen.

In een eerdere mail-uitwisseling met Juul Geleick, stelde deze dat men binnen Radio Veronica niet op de hoogte was van de komende overname door de RNI-organisatie. Hem confronterend met het hier boven gemelde bericht schreef hij mij: "Dat laatste stukje van het artikel klopt. Het eerste dus niet. We hebben gewoon een 100-watt-zender neergezet en dat alleen maar om mensen erop te wijzen dat we verhuisd waren. Die heeft ruim een week nog uitgezonden. Het eerste stuk van het bericht komt uit de duim van de betreffende journalist. Dat kleine zendertje van 100 watt zou ook geen zin gehad hebben als we van te voren wisten dat RNI '192' zou gaan gebruiken. De 100-watt-zender kwam bij Radio Holland vandaan. Het bedrijf waar Cees Manintveld en Jan van Bers (zendertchnicus) hadden gewerkt. We wisten het gewoon niet. Ik heb het er wel eens over gehad met José van Groningen en ook hij wist het niet. Ik zat namelijk in het 'werkgroepje' om de zenderwisseling te begeleiden. Dat kwam omdat ik natuurlijk zendamateur was en de contacten met onze Belgische adviseur Frederique van Deurm onderhield. Zie ook de info die op de site van de Stichting Norderney over dit onderwerp valt te lezen, zie: www.norderney.nl."

Het was allereerst Robin Westhof, die reageerde op de vragen met de opmerking dat hij had gelezen, dat voormalig presentator en nieuwslezer van Radio Noordzee, Nico Steenbergen, eens had gezegd: "Later heeft Peter Chicago een stuk gewone elektriciteitskabel in de mast gehangen voor dat geintje op 1562 kHz. Ik denk zo'n 40 meter draad, misschien wel minder. Met een beetje fantasie is dat een kwart golflengte. Maar de SWR was niet geweldig."

12

(Klik op de afbeelding voor een uitgebreidere versie)

Een reeks van antwoorden.

Voormalig Veronica-technicus Juul Geleick reageerde op de posting van Robin met: "Ik denk dat we moeten afgaan op de reactie van Nico Steenbergen, per slot is hij zendamateur (na een examen bij de PTT dus, PA0NHS) en hij zal dus wel weten hoe dat gegaan is. Of het moesten de Zwitserse technici zijn geweest. De Nederlandse

zendertechicus Frans de Feber kunnen we het helaas niet meer vragen. Hij is overleden. Later kreeg hij als zendamateer de roepletters PA2RNI."

Zendertechicus Peter Chicago kan geen antwoord geven op de technische vraag, want hij zat op het moment dat RNI 2 in de ether kwam niet op de MEBO II, maar op de MV Mi Amigo, die dezelfde 30ste september in de lucht kwam met een testuitzending, waarbij gebruik werd gemaakt van een zogenaamde looptape, met muziek van de Ray Connif Singers. Liefst tot drie uur in de nacht van 1 oktober werd dit fragment herhaald. De ingezette zender had een behoorlijk vermogen zodat het signaal tot diep in de avond probleemloos was te beluisteren in mijn woonplaats Groningen.

Een andere reactie van een nieuwsgroep-bezoeker, die er vanuit ging dat Peter Chicago aan boord van de MEBO 2 van RNI zat. Ruud Poeze meende: "Chicago kennende zal hij van wat blik en pijp wel een spoel en een condensator hebben geïmproviseerd als antenne-tuner om het een beetje in de hand te houden. Een stuk draad van 40 meter komt al aardig in de buurt inderdaad. En of je nou 10 of 8 kW doet (Veronica deed overigens 8) dat merk je nauwelijks in de ontvangst. RNI 2 kwam goed door in de Achterhoek. '

Vervolgens gaan we naar een technische uitleg van Rob Veld: "Ik zal je wat meer verduidelijking geven waarom ik redelijk zeker ben dat RNI 2 niet op de 220 antenne werd uitgezonden. De antenne van Radio Noordzee was een zogenaamde shunt-fed, of beter gezegd een verticale mast, met wat men noemt *delta matching*. Daar is niets mis mee (hoewel de antenne eigenlijk niet lang genoeg was). Echter door deze vorm van aanpassing is de antenne smalbandig, dus eigenlijk precies afgetuned voor de 220 meter. Op de Ross Revenge van Radio Caroline in de jaren tachtig van de vorige eeuw, toen de hoge mast van 90 meter werd gebruikt, werd *skirt-fed* toegepast. De antenne wordt ook wel Unipole genoemd. Deze antenne is aardig breedbandig (dus op meerdere frequenties bruikbaar) zodat met het toepassen van die *diplexer* de antenne resonant was voor beide gebruikte frequenties.

"Nog een reden, waarom het niet waarschijnlijk is dat RNI 2 op de 220 antenne zat, is dat het verschil in golflengte gering was. Dat betekent dat de filters, die in de *diplexer* zitten, behoorlijk stijl moeten zijn, een onmogelijke opgave. Als je nog eens een *skirt-fed*-antenne wil zien, er staat er een op de Jenni Baynton, het zendschip van Radio Waddenzee en Radio Seagull. En de 1584-kHz-zender op het fort in Utrecht draait ook met een zogenaamde *skirt-fed*-antenne. Helaas is de antenne van de Jenny Baynton te kort, maar er zou op een en dezelfde antenne zowel de 1395-kHz-zender als de 1602-kHz-zender kunnen draaien, hetgeen volgens mij uitgetoet is. Voor de rest staat mij bij (maar daar heb je niet zoveel aan) dat 192 inderdaad op een draad werd uitgezonden maar dat de kortegolfzenders op de MEBO II er last van hadden. En als ik me nu herinnerde wie mij dat ooit in het oor gefluisterd had? Ik weet het niet. Bob Noakes misschien? Dus helaas: het bewijs dat 192 op een draad uitzond kan ik niet geven, wel dat het technisch gezien aannemelijk is.'

- 13 **Een grote stunt.** Iemand vroeg me naar mijn eigen mening over de vraag waarom RNI 2 er zo plots was gekomen. Uiteraard heb ik zelf wel een antwoord. Het was zondermeer een grote stunt met twee kanten: (a) Veronica feliciteren met de nieuwe golflengte, en (b) luisteraars verleiden vooral naar RNI te luisteren. Vooraf wist men dat dit slechts kort zou duren en het was leuk de oude Radio-390-zender even op te stoken. Het was Rob Veld die als eerste, bijna veertig jaar naar dato, reageerde op mijn eigen directe herinnering betreffende de reden van de testuitzendingen van RNI 2. "Een soort publiciteitsstunt dus. Blijft natuurlijk ook nog de mogelijkheid om te onderzoeken of het mogelijk was om met een tweede station vanaf het schip te draaien. Wat mij echter bezighoudt is dat het een voorbereide actie was. Het punt daarbij was het gebruik van een 192-kristal dat je niet zomaar even bij de supermarkt haalt. De vraag is dus: waar kwam dat kristal vandaan? Wie heeft het besteld en wie heeft er voor gezorgd dat het op de MEBO II kwam?"

Het eventueel inzetten van een tweede service vanaf de MEBO II was zondermeer een idee dat al een tijdje speelde. In het *Pirate Radio News* van juli 1972 wist ik destijds te melden dat een eventuele tweede, Engelstalige service, van RNI in de maand september was te verwachten. Het lag in de bedoeling de 220 meter dan geheel voor een Nederlandse service in te zetten, terwijl het tweede, Engelstalige station, gepland was voor de 390 meter. Begin augustus werd een aantal malen getest op de 390 meter en de 355 meter, maar verder werden geen uitspraken gedaan over het doel van deze testuitzendingen.

Over de vraag van Rob Veld betreffende het zendkristal, dat werd gebruikt om de 192 meter via de RNI zender in de ether te krijgen, antwoordde Robin Westhof met: "Het kan zijn dat het zendkristal voor 192 meter al in 1970 aan boord was van de MEBO II. Want men had een hele rits kristallen aan boord om naar allerlei frequenties uit te kunnen wijken, als gevolg van de door de Britse autoriteiten ingezette stoorzender. Maar, meer waarschijnlijk is dat het eind van de zomer van 1972 besteld is door een van de Zwitserse zendertechnici Bruno Brandenburg, Kurt Baer of misschien zelfs door Edwin Bollier, die ook af en toe aan boord kwam om aan de zenders te werken."

Robin Westhof bracht vervolgens nog een naam in: "Het is ook mogelijk dat het besteld is door Mike Ross, die behalve deejay ook zendertechnicus was voor R.N.I. Of misschien al door Peter Chicago, die tot het eind van de zomer van 1972 voor het radiostation heeft gewerkt." Maar rond de persoon van Mike Ross kan ook geen antwoord worden verkregen. Mike is voor het

laatst in radiokringsen gezien in 1987 tijdens de *Driftback 20*-bijeenkomst in Londen. Daarna is hij van dit toneel verdwenen.

Vervolgens een technische opmerking van Juul Geleick: "Het zou ook kunnen zijn dat het een zogenaamde vrijlopende oscillator is geweest. Niet handig maar als stunt zou het wel gekund hebben." Direct gevolgd door een commentaar van Rob Veld: "Dit lijkt me niet waarschijnlijk, maar zeker wel mogelijk. Dat werpt dan weer de vraag op wie dat dan gebouwd zou kunnen hebben. Ik ben bang dat op zowel de kristal-vraag, als de VFO-vraag geen overtuigend antwoord is te krijgen en dat daarmee ook niet een link gelegd kan worden naar de initiatiefnemer. Jammer, maar goed het eet geen brood. Het is natuurlijk speculatie, maar waarom zouden ze in 1970 een 192-kristal aan boord van de MEBO II nodig hebben gehad? Radio Veronica zat op die golflengte en er was nog geen sprake van een verhuizing naar 538. Als Bollier voor het kristal gezorgd zou hebben, wist hij ongetwijfeld ook van deze actie, of nog sterker: heeft hij het zelf bedacht. Maar nogmaals is dit natuurlijk speculatie."

14

Links: Peter Chicago op de Mi Amigo op weg naar open zee (Foto: Richard Kinch)

De hand van Edwin Bollier.

Inmiddels kwamen er ook reactie binnen van voormalige medewerkers van RNI, zoals Hans

Hoogendoorn, eens als Hans ten Hooge lid van het Driemasterteam: "Volgens mij was Bussum/De Mol volstrekt en onaangenaam verrast door de 192-actie van de Zürich-kant. Hij moet koelbloedig gereageerd hebben, om naar buiten eenheid uit te stralen. Maar je ziet vaker dat samenwerkende bedrijven tussendoor toch eigen agenda's hebben. Het zijn net mensen. Aan boord was wel te zien dat er iets gaande was, maar pas op de dag zelf kwam de aap uit de mouw."

Eén van de technici van Radio Noordzee uit Naarden was Pieter Damave, die reageerde met: "Het antwoord van Hans Hoogendoorn vind ik wel apart, ik was niet aan boord. Hans Hoogendoorn volgens mij wel en schrijft: 'Aan boord was wel te zien dat er iets gaande was, maar pas op de dag zelf kwam de aap uit de mouw.' Ik, (wij) in Bussum wist(en) in de week voorafgaande dat het ging gebeuren, ik kan me zelfs herinneren dat er in die week 's nachts getest zou gaan worden. Dat testen zou niet doorgaan omdat Radio Veronica er ook van wist en dus de frequentie bezet hield door in die week 's nachts niet uit de lucht te gaan. Om die oude buizenzenders op een andere frequentie te zetten had je geen 'officiële' of 'dure' zendbuis nodig. Als eerste moest de oscillator op de juiste frequentie worden gezet, dat kon met een kristal maar kon ook anders: een kristal is en was iets van een paar tientjes.

Daarna moesten alle tussenliggende kringen (spoelen) en de antenne-tuner worden 'getuned,' meer niet. Met de nieuwe zenders van tegenwoordig gaat het allemaal wat makkelijker, frequentie instellen, antenne-tuner afstemmen en klaar."

Walter Galle, befaamd technicus in Vlaanderen en ook betrokken als de belangrijkste technische man van Radio Waddenzee en Radio Seagull, mengde zich ook in de discussie en vroeg zich af: "Wie, o wie heeft dit destijds voorelkaar gekregen op de MEBO II? Ik denk dat de persoon zich nooit heeft willen kenbaar maken omdat het geluid van de middengolfzenders door elkaar liepen, dus was het op dat gebied een drama. Maar ik herinner mij nog wel dat het signaal van de '192', afkomstig vanaf de MEBO II sterker was dan het signaal van de '192' van Radio Veronica. Achteraf gezien was dit toch een straffe stunt, mede te weten dat er geen tijd was om dit soort uitzendingen te testen. Dit is dus rekenkundig en met de nodige kennis van zaken gedaan, en het ging toch over een 50 kW en een 10 kW zender, die gewoon naast elkaar aan stonden. Ook de '192' en de '220' meter liggen gevaarlijk dicht naast elkaar en werken naar elkaar toe. Ik denk dat we het even aan de Zwitser moeten vragen. Dat de korte golf ook verstoord was kan ik mij niet meer herinneren. Ik heb op die bewuste dag opgenomen van de '259' en van Veronica '192' en '538.' Ik zit nu aan boord van de Jenny Baynton, maar als ik terug thuis ben ga ik kijken of ik toen op de bewuste dag ook heb opgenomen van de RNI korte golf. Ja, hier steekt meer achter dan een mens kan vermoeden. Ik vind dit persoonlijk nog steeds een straffe stunt."

In het *Pirate Radio News* was terug te vinden dat op onregelmatige tijden de daarop volgende dag er nog een test was te horen van RNI 2 op de 192 en Rob Veld herinnert zich nog meer: "Dat testen van de 192 was al eerder gebeurd vanaf de MEBO II, bijvoorbeeld ook op woensdagmiddag 27 september, terwijl Veronica 192 gewoon in de lucht was."

Het volgende relaas is afkomstig van Buster Pearson uit het *Monitor Magazine*, aflevering 3 van 1972: "Samenvattend kan worden gesteld dat de komst van RNI op de 192 meter het best stil gehouden geheim van 1972 is geweest. Iedereen was zeer verrast met de komst. Op de woensdagmiddag eraan vooraf, op 27 september, maakte ik vanaf 14.00 uur BST een opname van Radio Veronica op de 192, waarbij om 15.00 plotseling een zware draaggolf op het signaal van Veronica verscheen en hun signaal gedurende enkele minuten volledig overklaste. Ik herinner me dat ik op dat moment te maken had met een signaal, veroorzaakt door een lokale landpiraat. Echter, gezien in het licht van de latere gebeurtenis, denk ik echter dat RNI 2 toen getuned werd. Ook heb ik RNI 2 weer, zowel op zondag 1 als maandag 2 oktober tot 10.00 uur in de morgen gelogd, waarbij in beide gevallen de Nederlandstalige programma's van de 220 meter werden overgenomen. Vanaf dat moment heb ik niets meer gehoord aangaande de uitzendingen van RNI 2 en denk ik dan ook dat de frequentie niet meer gebruikt is door de technici aan boord van de MEBO II."

De laatste jaren is er incidenteel contact met vertegenwoordiger van MEBO Ltd. In Zürich, Vic Pelli, die in de beginjaren van RNI programmaleider en adviseur van Meister en Bollier was. Nog altijd heeft hij wekelijks contact

met Edwin Bollier, de enige van de twee Zwitsers die nog steeds bij Zürich woont. Erwin Meister woont al sinds jaren in het Verre Oosten. Ik vroeg dan ook aan Victor Bollier te confronteren met het gegeven dat het dit jaar veertig jaar geleden is dat de bewuste inname van de 192 meter plaats vond en hem de vraag te stellen wie er achter het idee zat. Op 16 mei kwam het verwachte antwoord van Victor Pelli: "We hadden vandaag onze wekelijkse bijeenkomst in het MEBO Ltd. kantoor. Alles gaat goed met Edwin en we hadden kort de tijd te praten over je vragen. Je kunt de volgende quote namens Edwin Bollier in je verhaal meenemen: 'Ik herinner me nog heel goed de dag dat Radio Veronica de 192 meter ging verlaten. Ik ging ervan uit dat veel van de luisteraars van Radio Veronica op de 192 meter zouden blijven afstemmen, puur uit nieuwsgierigheid wat er precies zou gebeuren. Ikzelf was het die persoonlijk de bemanning aan boord de instructies gaf om de 192 meter over te nemen, zodra de zender van Radio Veronica werd uitgeschakeld. Ik had in gedachten dat RNI 2 zeker een compleet nieuwe service kon gaan worden. Onze Nederlandse partners in Naarden hadden er echter een totaal ander idee over. Dat is dan ook de reden dat na een poosje de testuitzendingen van RNI 2 werden stopgezet.'"

15 (Klik op de afbeelding voor een meer uitgebreide versie)

Tevredenheid en ongenoegen. De kranten van maandag 2 september maakten uiteraard melding van de

drukke, die er op de middengolf plaatsvond op de bewuste dag van de frequentiewisseling van Radio Veronica. Zo meldde de *Telegraaf* dat er oorlog was tussen etherpiraten, hoewel er helemaal geen sprake was van illegale activiteiten, immers was er op dat moment geen enkele vorm van wetgeving tegen de zeezenders. "Radio Veronica's verhuizing van 192 naar de 538 meter heeft zaterdag tot een complete etheroorlog geleid, waarbij Radio Noordzee en later ook de nieuwe piraat Radio Caroline nogal wat verwarring hebben gesticht."

Daarna volgde een korte beschrijving van wat er die zaterdagmiddag om half een gebeurde op de 192 meter: "Nog geen seconde nadat Veronica zaterdagmiddag de 192 meter verliet kwam Radio Noordzee op de golflengte met een 'feliciteatie' aan het adres van Radio Veronica. Radio Noordzee nam de eerste tien minuten van Veronica's uitzending op de 538 meter over en zond deze — via de eigen zender — uit op de 192 meter." Men had bij de krant ook geconstateerd dat men bij Radio Veronica helemaal niet gediend was van de stunt van concurrent RNI, daar men in de eerste nieuwsuitzending direct afstand had genomen van de actie op de 192 meter.

Ook werd commentaar gevraagd van medewerkers van Radio Noordzee, waarbij de journalist als antwoord had gekregen dat de stunt de beste bomaanslag was geweest, die ooit was gepleegd. Hij vervolgde met: "De piratenoorlog spitte zich nog toe, toen zaterdagmiddag ook Radio Caroline vanaf de Mi Amigo op de 259 meter haar proefuitzendingen begon. Radio Caroline is zondag niet meer in de lucht geweest. Veronica werd tot in Londen en Parijs beluisterd."

In de avond van maandag 2 oktober bleek, ondanks dat het niet door vele aanhangers is gevolgd, daadwerkelijk de testuitzending door te zijn gegaan tot zeven uur in de avond. In een krantenartikel van 3 oktober valt dit op te merken: "Tot ergernis van Radio Veronica is Radio Noordzee Internationaal gisteravond tot zeven uur doorgedaan met de uitzendingen op de 192 meter. Op die golflengte zond Veronica de hele dag haar jingle uit, waarin werd aangekondigd naar de 538 frequentie te gaan. Door de sterkte van de Noordzee-zender werd die jingle geheel weggeblazen."

De niet bij name genoemde journalist had nog wel even een telefoontje gepleegd met het hoofdkwartier van Radio Noordzee en een uitspraak van John de Mol genoteerd: "Wij zijn tot zeven uur doorgedaan, omdat diverse mogelijkheden uitgetest dienden te worden met onze hulpzender. We hebben geen enkele behoefte om die frequentie in te nemen. We hebben onze handen vol aan de 220 meter." Ook Rob Out, programmaleider van Veronica, werd gebeld en die voelde zich nogal verbolgen over de testuitzending van Radio Noordzee: "We distantiëren ons geheel van die uitzendingen. We gaan er niet tegen in, want de 192 meter heeft voor ons afgedaan. Maar ik geloof dat het publiek deze handelswijze van Noordzee als bijzonder unfair heeft ervaren. Daarom maken wij ons er ook niet druk over."

In het *Parool* van 3 oktober viel de kop "Piratenvolkje verhuisde" te lezen. Hieronder volgde een verslag van de wisseling van frequentie door Veronica, gevolgd door de inname van de vertrouwde frequentie door concurrent RNI: "Grote vreugde onder de fans uiteraard, maar spoedig verluide het dat het hier slechts om een test ging. Radio Noordzee wilde met de reservezender haar adverteerders de absolute zekerheid geven dat als de hoofdzender zou uitvallen, de uitzendingen toch geen ogenblik gestaakt hoeven te worden. Een hoopvolle gedachte. Aardig was ook die advertentie, waarin Veronica verwees naar de nieuwe gouden golflengte. Het schijnt dat je het best naar Veronica kunt luisteren met je transistorradio in je slipje gestoken." En dat allemaal liefst veertig jaar geleden.